

การประเมินผลมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาล
สังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข

นายมังกร อังสนันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเภสัชกรรม ภาควิชาเภสัชกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-165-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

= 6 พ.ย. 2045

71861937X

**EVALUATION OF THE MEASURES IN DRUG
MANAGEMENT SYSTEM REFORM IN THE HOSPITALS UNDER
THE PROVINCIAL HOSPITALS DIVISION, MINISTRY OF PUBLIC HEALTH**

MR.MUNGKORN AUNGSANUN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science in Pharmacy

Department of Pharmacy

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-165-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การประเมินผลมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาล
สังกัด กองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข

โดย นายมังกร อังสนันท์

ภาควิชา เกษัชกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิตติ เหมะจุฬา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เกษัชกรกิตติ พิทักษ์นิตินันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรของปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

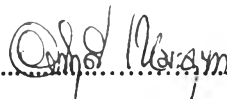
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา กิระนันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

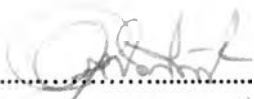
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประภาพักตร์ ศิลปโชติ)

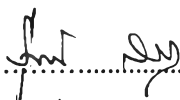
อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิตติ เหมะจุฬา)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(นาย กิตติ พิทักษ์นิตินันท์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.รุ่งเพชร สุกุลบำรุงศิลป์)

มังกร อังสนันท์:การประเมินผลมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาล สังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข (EVALUATION OF THE MEASURES IN DRUGS MANAGEMENT SYSTEM REFORM IN THE HOSPITALS UNDER THE PROVINCIAL HOSPITALS DIVISION,MINISTRY OF PUBLIC HEALTH) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. อภินันท์ เหมะจุฑา ,อ. ที่ปรึกษาร่วม : ภก. กิตติ พิทักษ์นิตินันท์, 99 หน้า, ISBN 974-333-165-4.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาล ตามแผนแม่บทการพัฒนาสุขภาพดีด้วยต้นทุนต่ำ (พ.ศ.2541) โดยศึกษาผลตามตัวชี้วัดผลการดำเนินการ 4 ประเด็นมาตรการเมื่อนำมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ ไปปฏิบัติของโรงพยาบาล ในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข โดยเปรียบเทียบผลการดำเนินการกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ข้อมูลที่โรงพยาบาลได้รายงานส่งให้ กองโรงพยาบาลภูมิภาค และศึกษาผลกระทบของมาตรการดังกล่าว โดยใช้แบบการประเมินผลเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างและทดสอบแล้ว

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการจัดส่งให้หัวหน้ากลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาล 92 แห่ง ได้รับตอบกลับร้อยละ 89 พบว่าความเห็นที่เห็นด้วยมากได้แก่ 1).มาตรการจัดหายาต้องกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกเวชภัณฑ์ให้เหมาะสมชัดเจน 2).มาตรการให้มีการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายในโรงพยาบาลโดยเฉพาะกลุ่มยาที่มีราคาแพง หรือเสี่ยงต่อการเกิดพิษหรืออาการไม่พึงประสงค์ และให้ความคิดเห็นไม่เห็นด้วยมาก ได้แก่มาตรการให้โรงพยาบาลจัดหาหลักแห่งชาติโดยใช้เงินบำรุง ส่วนมาตรการอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นไม่แน่ใจ

ผลจากข้อมูลทุติยภูมิ หลังจากประกาศมาตรการแล้วประมาณ 6 เดือน พบว่า 1).มาตรการเรื่องจำนวนบัญชีรายการยา พบว่ามีโรงพยาบาลที่ดำเนินการได้ 86 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.4 2).สัดส่วนจำนวนรายการยาหลักแห่งชาติในบัญชีรายการยา ได้ 37 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40.2 3).โรงพยาบาลที่ใช้เงินบำรุงจัดหาหลักแห่งชาติตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ 5 แห่งคิดเป็น ร้อยละ 10.0 4).มาตรการสำรองยามีโรงพยาบาลที่สามารถทำได้ 24 แห่งคิดเป็นร้อยละ 64.8 (มีค่าเฉลี่ย 1.7 เดือน) และ 5).มาตรการจัดหาयर่วมไม่พบว่ามีโรงพยาบาลใดดำเนินการได้ตามตัวชี้วัดผลดังกล่าว

ผลลัพธ์ของมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ในภาพรวมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพิ่มมากขึ้นตามระยะเวลา และจากการประเมินผลกระทบที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับโดยตรง ตอบเป็นคะแนนความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่แน่ใจ ควรที่จะให้ลำดับความสำคัญของมาตรการ และกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของแต่ละมาตรการให้ชัดเจน

ภาควิชา
สาขาวิชา
ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4076522033

PHARMACY

#

: MAJOR

KEY WORD: EVALUATION OF THE MEASURES DRUG MANAGEMENT SYSTEM

MUNGKORN AUNGSANUN : EVALUATION OF THE MEASURES IN DRUG MANAGEMENT SYSTEM REFORM IN THE HOSPITALS UNDER THE PROVINCIAL HOSPITALS DIVISION, MINISTRY OF PUBLIC HEALTH : ASSIST PROF APHIRUDEE HEMACHUDHA. THESIS COADVISOR : MR. KITTI PITHANITINUN ,199 pp. ISBN 974-333-165-4.

This descriptive cross-sectional mail survey was employed to evaluate the impact of measures of drug management system reform in hospitals under provincial division, ministry of public health. The measures were followed the master plan of good health at low cost. The study also investigated the outcome indicators of four measures by analyzing the progress reports from these hospitals.

This research was done six months after enacting the drug management system reform measures in 1998. The response rate was 89 % (n = 92). Research showed that in the opinion of head of pharmacy department strongly agree on two measures i.e. 1) drug selection criterias, 2) Monitoring and drug use evaluation and strongly disagree on the use of self-revenue ratio to purchase the essential drugs. The respondents felt reluctant to agree with the rest of the measures. They agreed that these measures could save the drug budget however, they were not certain that the measures would accomplished its purposes.

From analyzing the secondary data, we found that the number of hospitals which could comply to the measures as shown by following outcome indicators. 1) 86 hospitals (93.4%) were able to follow the number of drugs on each individual's list. 2) 37 hospitals (40.2%) were able to follow the ED/NED ratio on their drug lists. 3) 5 hospitals (10.0%) Self-revenue ratio to purchase the essential drugs. 4) 24 hospitals (64.8%) could maintain two-month drug inventory turn over (average 1.7 months). 5) None of them could follow group purchasing measure.

Although the respondents did not quite agree to these measures, the result of analyzing the secondary data showed almost all of them could comply to most measures.

ภาควิชา..... เภสัชกรรม

สาขาวิชา..... เภสัชกรรม

ปีการศึกษา..... ๒๕๕๒

ลายมือชื่อนิสิต..... อภิรุดี เหมชาจูดหา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อภิรุดี เหมชาจูดหา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... อภิรุดี เหมชาจูดหา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ อภิฤดี เหมะจุธา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และเภสัชกรกิตติ พิทักษ์นิตินันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยด้วยดีตลอด และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ผู้เขียนต้องกราบขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ อีกหลายท่าน ที่คอยให้ความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน รวมทั้งได้ให้ความห่วงใยและให้กำลังใจผู้เขียนตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องขอบคุณ เภสัชกรหญิงเนตรนภิส สุชนวานิช เภสัชกรหญิงดวงตา พลากรกุล เภสัชกรหญิงไพทิพย์ เหลืองเรืองรอง และเภสัชกรหญิงพรพิมล จันทร์คุณาภาส คุณไพรวรรณ-คุณปริญา อังสนันท์ ที่ร่วมสละเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณในความร่วมมือของ เภสัชกรหัวหน้ากลุ่มงาน โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปทุกแห่ง ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนเทอดทูนมาชั่วชีวิตคือ ผู้เขียนขอกราบสำนึกในพระคุณ ของ บิดา มารดา ที่ท่านได้มีส่วนช่วยเหลือให้การสนับสนุน ใฝ่รอบ และที่สำคัญ คือเป็นที่ตั้งแห่งกำลังใจของผู้เขียนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ใดๆ ที่พึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นับเป็นผลจากความกรุณาของท่านคณะกรรมการทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่องอันพึงมีทั้งหมดก็ เนื่องมาจากข้อจำกัด และสติปัญญาของผู้เขียนเอง ดังนั้นหากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนจึงขออน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

มังกร อังสนันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
คำย่อ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 นิยามคำศัพท์เฉพาะ.....	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 การบริหารเวชภัณฑ์ในประเทศไทย.....	9
2.2 การบริหารเวชภัณฑ์ในต่างประเทศ.....	19
3. วิธีการดำเนินการวิจัย	25
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	25
3.2 ขอบเขตการศึกษา.....	25
3.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย.....	25
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
4. ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล.....	35
4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป.....	37
4.2 ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงานตามมาตรการปฏิรูประบบบริหารเวชภัณฑ์ ในโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป จากกองโรงพยาบาลภูมิภาค...38	
4.3 ส่วนที่ 3 ผลการสำรวจความเห็นของผู้สนองนโยบาย ระดับหัวหน้า กลุ่มงานเภสัชกรรมเกี่ยวกับผลกระทบจากมาตรการฯ	51
4.4.สรุปผลในภาพรวม.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

5. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	77
5.1 สรุปผลการวิจัย	78
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	79
รายการอ้างอิง.....	80
ภาคผนวก	82
ภาคผนวก ก.....	82
ภาคผนวก ข.....	92
ภาคผนวก ค.....	103
ภาคผนวก ง.....	114
ประวัติผู้วิจัย.....	119

สารบัญตาราง

หน้า

บทที่ 4 :

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน รพศ./รพท. และจำนวนเตียงเฉลี่ย	37
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป กับการกำหนดจำนวนรายการยาที่จัดซื้อ.....	41
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนโรงพยาบาล และค่าเฉลี่ยของร้อยละของยา ED:NED	42
ตารางที่ 4 แสดงมูลค่าการใช้จ่ายเงินบำรุงและเงินงบประมาณจัดซื้อยาใน บัญชียาหลักและนอกบัญชียาหลัก ของโรงพยาบาลศูนย์.....	44
ตารางที่ 5 แสดงมูลค่าการใช้จ่ายเงินบำรุงและเงินงบประมาณจัดซื้อยาใน บัญชียาหลักและนอกบัญชียาหลัก ของโรงพยาบาลทั่วไป.....	45
ตารางที่ 6 แสดงจำนวน โรงพยาบาลศูนย์ และ โรงพยาบาลทั่วไป ใช้จ่ายเงินบำรุงจัดซื้อยา ED	46
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป กับการสำรองยา.....	49
ตารางที่ 8 แสดง อายุราชการและเพศของ ผู้ตอบแบบสอบถาม.....	52
ตารางที่ 9 ความคิดเห็นต่อมาตรการฯ ในหัวข้อประเด็นที่ผู้ปฏิบัติ ต้องนำไปปฏิบัติ.....	53
ตารางที่ 10 ความคิดเห็นต่อเรื่องผลกระทบของการใช้มาตรการฯ ในเรื่องอื่นๆ	66
ตารางที่ 11 ความคิดเห็นต่อเรื่องการบริหารลู่วัตถุประสงค์ของมาตรการฯ	70

สารบัญรูปภาพ

หน้า

บทที่ 4 :

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนโรงพยาบาลที่สามารถจัดทำกรอบบัญชี
 รายการรายได้ตามมาตรการฯ.....38

ภาพที่ 2 แสดงจำนวนโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
 กับกรอบบัญชีรายการฯ.....40

ภาพที่ 3 แสดงมูลค่าเงินบำรุงที่ รพศ./รพท. ที่ใช้จัดซื้อยา
 (เมื่อเก็บข้อมูลครบ 3 ครั้ง).....47

ภาพที่ 4 แสดงจำนวนโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
 กับ อัตราการสำรองยา50

คำย่อ

กค.	หมายถึง	กระทรวงการคลัง
ค.ศ.	หมายถึง	คริสต์ศักราช
ป.ป.ป.	หมายถึง	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามผู้ประพฤติมิชอบในราชการ
นพ.สสจ.	หมายถึง	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด
พ.ศ.	หมายถึง	พุทธศักราช
ภก.	หมายถึง	เภสัชกร
รพช.	หมายถึง	โรงพยาบาลชุมชน
รพท.	หมายถึง	โรงพยาบาลทั่วไป
รพศ.	หมายถึง	โรงพยาบาลศูนย์
ส.ต.ง.	หมายถึง	สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
สสจ.	หมายถึง	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
สธ.	หมายถึง	กระทรวงสาธารณสุข
DUE	หมายถึง	Drug Use Evaluation
ED	หมายถึง	Essential Drug
GPO	หมายถึง	Government Pharmaceutical Organization
NED	หมายถึง	Non-Essential Drug
PTC	หมายถึง	Pharmacy and Therapeutic Committee
Sd	หมายถึง	Standard deviation